فصلنامه علمی اقتصاد و مدیریت شهری، ۱۱(۲(پیاپی ۴۲))، ۹۰-۷۱
www.iueam.ir
نمایه در ISC، EconLit، Econbiz، EBZ، GateWay-Bayern، SID، Google Scholar، Noormags، Magiran،
Civilica، RICeST، Ensani
شاپا: ۲۳۴۵-۲۸۷۰

فصلنامه علمی
اقتصاد و مدیریت شهری

بررسی عوامل تأثیرگذار ناشی از نقش حقوق شهروندی بر افزایش مطلوبیت زندگی شهروندان (موردمطالعه: شهر تهران)

ساناز کوثری داریانی دانشجوی دکتری، گروه شهرسازی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران
اسماعیل شیعه* استاد گروه شهرسازی، واحد غرب، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران
فرح حبیب استاد گروه شهرسازی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

نوع مقاله: پژوهشی
دریافت: ۱۴۰۰/۱۱/۱۲ پذیرش: ۱۴۰۱/۰۱/۲۹

چکیده: هدف از انجام این مقاله، بررسی عوامل تأثیرگذار ناشی از نقش حقوق شهروندی بر افزایش مطلوبیت زندگی شهروندان می‌باشد. این مقاله از نوع پیمایشی با رویکرد اکتشافی و تکنیک پیمایشی، بر اساس ماهیت توصیفی- تحلیلی می‌باشد. جامعه آماری پژوهش حاضر شهروندان شهر تهران می‌باشند که ۳۶۰ نفر به عنوان نمونه تعیین و با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی انتخاب شدند. ابزار مورد استفاده جهت سنجش کیفیت زندگی، پرسشنامه کیفیت زندگی سازمان بهداشت جهانی است و ابزار مورداستفاده جهت سنجش آگاهی از حقوق شهروندی، پرسشنامه پژوهشگرساخته و مشتمل بر سه بعد حقوق مدنی، حقوق سیاسی و حقوق اجتماعی است که با استفاده از اعتبار محتوا تعیین اعتبار شده و با استفاده از آزمون مجدد، تحلیل پایایی گردید. داده‌های جمع‌آوری شده وارد نرم‌افزار SPSS شده و برای تجزیه‌وتحلیل داده‌ها، از آزمون همبستگی پیرسون استفاده شد. نتایج پژوهش نشان دادند با افزایش و رعایت حقوق شهروندی، رفاه اجتماعی ایجاد می‌گردد و سطح معناداری آن نیز مطلوب می‌باشد. همچنین، با توجه به نتایج به‌دست آمده می‌توان گفت که حقوق شهروندی و افزایش کیفیت زندگی رابطه معنادار و مستقیمی با فراهم نمودن زیرساخت‌ها در جامعه دارد و با افزایش زیرساخت‌ها در جامعه می‌توان شاهد ظهورحقوق شهروندی و افزایش کیفیت زندگی بود. همچنین وجود رابطه و همبستگی بین فراهم نمودن زیرساخت‌ها در جامعه و ظهور حقوق شهروندی و افزایش کیفیت زندگی تأیید شد.

واژگان کلیدی: کیفیت زندگی، مطلوبیت، حقوق شهروندی، شهروندان شهر تهران

* نویسنده مسئول: es_shieh@iust.ac.ir

[Downloaded from iueam.ir on 2026-11-23]

۱- مقدمه

مطلوبیت زندگی یکی از مهم‌ترین حوزه‌های مطالعاتی در کشورهای مختلف است و اگرچه جذابیت و معنی عام دارد، ولی یک تعریف پذیرفته عام ندارد. مطلوبیت زندگی، مفهوم گسترده‌ای است که دارای معانی گوناگون برای افراد و گروه‌های مختلف می‌باشد. برخی آن را به عنوان قابلیت زیست‌پذیری یک ناحیه، برخی دیگر به عنوان سنجه‌ای برای میزان جذابیت و برخی دیگر به عنوان رفاه عمومی، بهزیستی اجتماعی، شادکامی، رضایت‌مندی و ... تفسیر کرده‌اند (Mouratidis & Poortinga, 2020). مطلوبیت زندگی یک فرد به حقایق عینی و خارجی زندگی‌اش و ادراکات درونی و ذهنی او از این عوامل وابسته است. اهمیت مطالعات مطلوبیت زندگی به دلیل پایش سیاست‌های عمومی و نقش آن به عنوان ابزاری کارآمد در مدیریت و برنامه‌ریزی شهری است (Mondalizadeh & Shakeri, 2021).

تقریباً در تمامی کشورهای صنعتی و پیشرفته، مرجع و سازمان مشخصی جهت اندازه‌گیری، پایش و به‌روزرسانی شاخص‌های کیفیت زندگی شهری وجود دارد اما در ایران، متأسفانه به علت فقدان اطلاعات لازم در زمینه مطلوبیت زندگی، برنامه‌ریزی صحیحی جهت افزایش سطوح کیفی زندگی شهروندی چه در سطح حکومت مرکزی و ملی و چه در سطح حکومت‌های محلی (که بارزترین و شاخص‌ترین نمونه آن در نظام سیاسی ایران شهرداری‌ها و شوراهای شهر هستند) انجام نشده است. برای شناخت کامل و تعریف و اندازه‌گیری دقیق مطلوبیت زندگی شهری، تشخیص و تدوین شاخص‌هایی مناسب و بومی، گامی اولیه و ضروری است (Shach-Pinsly, 2019).

مطلوبیت زندگی مفهومی چندوجهی، نسبی متأثر از زمان، مکان و ارزش‌های فردی و اجتماعی است که از یک سو، ابعاد عینی و بیرونی و از سوی دیگر، ابعاد ذهنی و درونی دارد و شاخص‌های مطلوبیت و کیفیت زندگی به طور کلی به دو دسته شاخص‌های عینی و ذهنی تقسیم می‌شوند (Baba et al., 2017).

با توجه به جایگاه مطلوبیت زندگی در شهرها و مناطق و با توجه به این که هنوز در ایران سیستم جامعی در زمینه سنجش کیفیت زندگی ایجاد نشده، توجه به جنبه‌های مختلف سنجش کیفیت زندگی می‌تواند راه‌هایی برای دستیابی به نظام جامع سنجش کیفیت زندگی باشد. توجه به اهمیت سنجش مطلوبیت زندگی به ویژه مطلوبیت زندگی شهری در ایران با توجه به شرایط اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی خاص ایران از لحاظ تدوین سند چشم‌انداز بیست‌ساله کشور و تحقق توسعه پایدار و ارتقای مطلوبیت زندگی ضروری است.

در فرایند ارتقای مطلوبیت زندگی شهروندان، متغیرهای گوناگونی ایفای نقش می‌کنند که در این میان حقوق شهروندی در سکونت‌گاه‌ها نقش برجسته‌ای دارد؛ زیرا حقوق شهروندی با فراهم آوردن امکانات و خدمات زیربنایی می‌تواند چشم‌اندازی زیبا و دلپذیر از محیط و منظر شهری را برای ساکنین مجموعه‌های شهری فراهم آورد (Feng et al., 2018).

شهروندی، مجموعه‌ای از انتظارات در مورد حقوق متقابل تمام افراد به دلیل عضویت آن‌ها در یک جامعه به ارمغان می‌آورد. از آنجا که شهروندی در مورد روابط انسانی است، یک تعریف ساده و ایستا را که برای همه جوامع در همه زمان‌ها به کار رود، برنمی‌تابد (Chan, 2019). توسعه شهروندی، عنصر مهمی در فرایند ساختن ملت معاصر است و ماهیت شهروندی پر از استدلال است (Gu et al., 2020). بحث شهروندی معمولاً از ارزش‌هایی است که مبنای موقعیت شهروندان و باورهای سیاسی و اجتماعی، مانند حقوق بشر است. نظم اجتماعی، شهروندی و چندفرهنگی مانند: اصول برابری، آزادی، عدالت، حقوق، احترام به تفاوت، وظایف، مسئولیت، آزادی، شفافیت، همبستگی و...، به عنوان کاربرد ارزش‌های اخلاقی توضیح داده شده است (مؤیدی

[Downloaded from iueam.ir on 2026-11-23]

و همکاران، ۱۳۹۲). همچنین مفهوم شهروندی تا حد زیادی وابسته به شرایط کشور خاص و جامعه ویژه می‌باشد و هر فرهنگی نیز شهروند ویژه خود را می‌طلبد. به طور کلی دو رویکرد در ارتباط با شهروندی وجود دارد (Guo & Liang, 2017). این رویکردها عبارتند از: سنتی و فعال. رویکرد سنتی، نگاهی منفعلانه به افراد دارد. نگاه سنتی بیانگر این واقعیت است که ارزش‌ها، دیدگاه‌ها و فرهنگ هر جامعه باید به صورتی منفعلانه انتقال یابد تا شهروندان جامعه، با حفظ این میراث، آن را به نسل‌های بعدی انتقال دهند، اما رویکرد فعال بر این باور است که شهروندان می‌توانند آزادانه اعتقادات و باورهایشان را بیان کنند و برای بهبود فرهنگ جامعه و حضور در حل مسائل روز، مشارکت نمایند (Wonders & Jones, 2019).

در حال حاضر بررسی اهمیت کیفیت زندگی در شهر به عنوان سکونتگاه اصلی مردم، از اهمیت بالایی برخوردار است. کیفیت زندگی، مفهومی پیچیده و چندبعدی شامل: ابعاد اجتماعی، اقتصادی، زیست‌محیطی، فیزیکی، روان‌شناختی و سیاسی می‌باشد (Deng et al., 2020). تمرکز بیش از حد جمعیت و به تبع آن افزایش فعالیت‌ها و تعاملات در نواحی شهری منجر به افزایش فشار بر محیط شهری و بروز مشکلات زیست‌محیطی، افزایش اختلاف طبقات اجتماعی و بی‌عدالتی در دسترسی گروه‌های اجتماعی مختلف به منابع شهری شده است. این عوامل، کیفیت زندگی ساکنان شهرها را تحت تأثیر قرار داده و به صورت اختلاف شدید سطح زندگی در بخش‌های مختلف شهرها نمایان می‌گردد (کیانی و سالاری سردری، ۱۴۰۱). جمعیت زیادی در نواحی به شدت شهرنشین شده زندگی می‌کنند یا در آینده‌ای نزدیک زندگی خواهند کرد که این جمعیت برخوردار از حقوق مشخصی می‌باشند که باید در مباحث کیفیت محیط‌های شهری به آن‌ها توجه ویژه شود (سلیمی و لندیان، ۱۴۰۰). کیفیت محیط نه تنها به حوزه برآورده‌سازی نیازهای مادی انسانی توجه دارد، بلکه تأمین و ارتقای ظرفیت‌های حقوقی، اجتماعی و توسعه‌ای اجتماعات براساس الگوهای رفتار اجتماعی را در نظر دارد. بنابراین اخیراً بهبود و ارتقای کیفیت محیط مسکونی با رعایت حقوق شهروندی، به مثابه یکی از هدف‌ها اصلی سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان شهری در پایش سیاست‌های عمومی تبدیل شده است (کریمی و غلامی پره، ۱۳۹۴).

حقوق شهروندی، به عنوان یک ویژگی محیطی به صورت پویا در زمان و مکان تغییر می‌کند. شرایط زیست‌محیطی و در مواردی ویژگی‌های کالبدی محیط شهری به طور مستمر تغییر می‌کند و کیفیت زندگی را تحت‌تأثیر قرار می‌دهد. در همین راستا ضروری است ابتدا معیارها و مؤلفه‌های حقوق شهروندی و سپس شاخص‌های کیفیت محیط سکونت شهری با تأکید بر تصویر ذهنی شهروندان مورد بررسی و مطالعه قرار گیرد (عباسی قلعه شاهی و فنایی، ۱۳۹۹).

ضرورت انجام پژوهش حاضر به این دلیل است که شرایط امروزه شهرهای دنیا به گونه‌ای است که بیشترین توجه را بر بحث‌های کیفی زندگی شهری دارند ولی به دلیل نبود مطالعات صحیح در مورد این موضوع، در شهرها بستر مناسب آن فراهم نشده است؛ لذا با توجه به تغییر نیازهای شهروندان بر اثر گذشت زمان، ضروری است بحث حقوق شهروندی و معیارهای آن‌ها مورد بررسی قرار گیرد تا بتوان در راستای مطلوبیت زندگی شهروندان استفاده حداکثری از آن کرد.

کیفیت زندگی شهری در ایران به شدت از شهری‌شدن جامعه متأثر است. شهرنشینی کمی سهم و سرانه بسیاری از شاخص‌های کیفیت زندگی شهری را پایین آورده، تغییرات مثبت آن را کنترل کرده و از این طریق بر جنبه‌های اجتماعی شهرنشینی تأثیرات جدی گذاشته است. در چنین شرایطی، مطالعات ارزیابی کیفیت زندگی شهری بایستی به عنوان یک ضرورت در کنار مطالعات کمی و کالبدی شهرها، در برنامه‌های

[Downloaded from iueam.ir on 2026-11-23]

توسعه شهری در سطوح ملی و محلی مورد توجه قرار گیرد. ظرفیت و سرعت شهرنشینی در ایران باید همواره با بررسی اثرات آن بر کیفیت زندگی شهری ارزیابی شود. از اهداف اصلی این پژوهش بررسی عوامل تأثیرگذار بر افزایش مطلوبیت زندگی شهروندان با دخالت نقش حقوق شهروندی بوده است. با توجه به مطالب بیان شده، فرضیات تحقیق عبارتند از:

فرضیه اول: شرایط و وضعیت جمعیت، در یک مقیاس جغرافیایی خاص (شهر، منطقه، محله، بخش و ...) بر افزایش مطلوبیت کیفی زندگی شهروندان با تعمیم نقش حقوق شهروندی تأثیرگذار است.

فرضیه دوم: زیرساخت‌های رفاهی و تأمین اجتماعی بر افزایش مطلوبیت کیفی زندگی شهروندان با تعمیم نقش حقوق شهروندی تأثیرگذار است.

۲- پیشینه پژوهش

الف) پژوهش‌های خارجی

کاک گانگر و تنسی[1] (۲۰۲۲) در پژوهشی به بررسی رضایت مسکونی و کیفیت زندگی شهری پرداختند. هدف این مقاله، اندازه‌گیری اثرات محیط‌های مسکونی بر کیفیت کلی زندگی شهری در شهر کایسری، یکی از توسعه‌یافته‌ترین شهرها در ترکیه است. این تحقیق با استفاده از نمونه‌گیری هدفمند طبقه‌ای و داده‌های پیمایش خانوار با بهره‌گیری از روش‌های آماری تحلیل عاملی، رگرسیون چندگانه و آنالیز واریانس انجام شد. یافته‌های پژوهش نشان داد تأثیرگذارترین عومل بر کیفیت زندگی کلی افراد ساکن در محله‌های مسکونی مختلف شهر کایسری، رضایت از خدمات شهری در سطح محله و شهر و روابط محله‌ای بوده است. همچنین نتایج نشان دادند رضایت مسکونی در مناطق پرتراکم و کم برخوردار در شهر کایسری در مقایسه با رضایت مسکونی در محله‌های ثروتمندنشین بیشتر است.

آلال[2] و همکاران (۲۰۲۲) در تحقیقی به بررسی تأثیر تفاوت‌های فضایی بر کیفیت زندگی شهری در سه شهر سطیف، المسیله و بریکه[3] واقع در فلات مرتفع الجزایر پرداختند. این مطالعه با هدف شناسایی و ارزیابی تفاوت‌های فضایی این سه شهر و آشکارسازی نابرابری‌های فضایی، به منظور ایجاد یک توسعه متوازن منطقه‌ای، ضمن تهیه طرح‌های توسعه مختلف، براساس معیارهای متعدد با تلفیق روش دلفی با فرایند تحلیل سلسله‌مراتبی انجام شده است. نتایج نشان دادند شهر سطیف از کیفیت زندگی شهری بالاتری نسبت به شهرهای مورد بررسی برخوردار است.

موراتیدیس[4] (۲۰۲۱) تحقیقی با عنوان «برنامه‌ریزی شهری و کیفیت زندگی» انجام دادند. نتایج نشان دادند پیوندهایی بین محیط ساخته‌شده و رفاه ذهنی افراد وجود دارد که به اندازه کافی در مطالعات به این موضوع توجه نشده است. در این مقاله عوامل مختلفی از رفاه ذهنی شناسایی گردید که عبارتند از: اوقات فراغت، رفاه مسکونی، پاسخ‌های عاطفی، سلامت، روابط اجتماعی و کار. همچنین در این مقاله، استراتژی‌هایی برای بهبود رفاه ذهنی و مطلوبیت زندگی افراد از طریق برنامه‌ریزی شهری ارائه شد. از جمله استراتژی‌های پیشنهادی عبارتند از: بهبود شرایط برای سفر فعال، بهبود حمل‌ونقل عمومی و در عین حال محدود کردن خودروها، امکان دسترسی آسان به امکانات و خدمات، توسعه و هدایت فناوری بهبود فراگیری و کیفیت زندگی برای گروه‌های مختلف.

مرنز[5] (۲۰۱۵) در تحقیقی با عنوان «کیفیت زندگی شهری و مطالعات پایداری محیط‌زیست» به ارائه تعریف عملیاتی از کیفیت زندگی پرداختند. وی ابتدا به بررسی اجمالی مطالعات انجام شده در ارتباط با کیفیت زندگی شهری و سپس به ارائه مدل‌های مفهومی

1 Koçak Güngör and Terzi

2 Allal
3Setif, Al-M'sila, Barika,
4 Mouratidis
5 Marans

[Downloaded from iueam.ir on 2026-11-23]

گوناگون در این زمینه پرداخته و درنهایت سنجش پوشش فرهنگ پایداری در میان ساکنان نواحی شهری را به عنوان بخشی از مطالعات کیفیت زندگی ارائه داده است.

ردرمارکر[1] (۲۰۱۵) در پژوهشی نشان می‌دهد که در سال ۲۰۱۳ رضایت کلی از زندگی در میان ساکنان اروپا در حد متوسط است. میزان رضایت زنان و مردان نسبتاً برابر بود و میزان رضایت جوانان بیشتر از گروه‌های دیگر سنی بود. افراد غیرشاغل میزان رضایت کمتری نسبت به افراد شاغل داشتند. عموماً افرادی که شادی را در چهار هفته اخیر بیشتر تجربه کرده‌اند، نمره بالاتری در معنای زندگی یا رضایت از زندگی کسب کرده‌اند. در تمامی تعاریف افزایش مطلوبیت زندگی شهروندان، سه عامل حقوق شهروندی، شهروندی و رفاه اجتماعی وجود دارد. شهروندی اعتبار فرد را در جامعه مشخص می‌کند، اما هم‌زمان بر بسترهای اجتماعی که فرد در آنها رفتار می‌کند، نیز تأکید دارد.

ب) پژوهش‌های داخلی

زیاری و همکاران (۱۴۰۰) در پژوهشی به بررسی نقش مدیریت شهری در آگاهی از حقوق شهروندی پرداختند. نتایج این پژوهش حاکی از آن می‌باشد که شهرداری به عنوان متولی ارائه بسیاری از خدمات شهری به شهروندان باید به روش‌های مختلف نسبت به آگاه‌سازی شهروندان از قوانین و مقررات شهری و خدماتی اقدام نماید؛ زیرا میزان آگهی از این قوانین می‌تواند نقش مهمی در بهبود کیفیت زندگی شهروندان داشته باشد. همچنین چنانچه شهروندان آگاهی از حقوق شهری و شهروندی را از طریق مدیریت شهری کسب کنند، استمرار مشارکت شهروندان در امور شهری از پایداری و مسئولیت‌پذیری بیشتری برخوردار و ثمربخش‌تر خواهد شد. شناخت امکانات موجود برای رفاه و مطلوبیت زندگی شهروندان، آشنایی با وظایف شهرداری و نیز آشنایی با وظایف هر یک از واحدهای زیرمجموعه این نهاد، سازوکارهای است که استیفای حقوق در آنها به شهروندان جهت بهره‌بهرداری بهتر از فرصت‌ها و موقعیت‌های رفاه و پیشرفت، کمک می‌کند. آگاهی از حقوق و تعهدات شهروندی زمینه‌ساز انجام وظایف دوجانبه می‌باشد و پاسخ‌خواهی شهروندان از مدیریت شهری را در پی دارد.

صادقیان و اولادی (۱۴۰۰) در پژوهشی به بررسی کیفیت زندگی و رضایت از زندگی زنان بر اساس آگاهی از حقوق شهروندی در زنان سرپرست خانوار شهر تهران پرداختند. جامعه آماری این پژوهش شامل کلیه زنان سرپرست خانوار ساکن در مناطق پنج‌گانه شهر تهران در سال ۱۴۰۰ بود. نتایج نشان داد رابطه معنادار و مثبتی بین آگاهی از حقوق شهروندی با کیفیت زندگی و رضایت از زندگی زنان سرپرست خانوار وجود دارد.

سهامی و همکاران (۱۳۹۵) در مطالعه‌ای به بررسی رابطه آگاهی از حقوق شهروندی و کیفیت زندگی در بین زنان ۲۵ تا ۴۴ سال در شهر شیراز پرداختند. روش انجام پژوهش، پیمایشی بوده و جامعه آماری تحقیق، زنان ۲۵-۴۴سال شهر شیراز می‌باشد که ۴۰۰ نفر به عنوان نمونه تعیین و با استفاده از روش نمونه گیری تصادفی چندمرحله ای انتخاب شدند. ابزار تحقیق جهت سنجش کیفیت زندگی، پرسشنامه کیفیت زندگی سازمان بهداشت جهانی است و ابزار تحقیق جهت سنجش آگاهی از حقوق شهروندی، پرسشنامه پژوهشگرساخته و مشتمل بر سه بُعد حقوق مدنی، حقوق سیاسی و حقوق اجتماعی با استناد به قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران بوده است. نتایج نشان دادند کیفیت زندگی زنان در سطح متوسط است. همچنین نتایج بیانگر رابطه معنادار و مثبتی بین آگاهی از حقوق شهروندی و کیفیت زندگی بوده است. همچنین در بین متغیرهای زمینه‌ای و جمعیتی، تنها متغیر تحصیلات دانشگاهی رابطه معناداری با کیفیت زندگی دارد.

سجادی و واحدی یگانه در سال (۱۳۹۶) در مقاله‌ای به بررسی و سنجش میزان آگاهی شهروندان از

1-Radermacher

[Downloaded from iueam.ir on 2026-11-23]

حقوق شهروندان و قوانین شهری با هدف دستیابی به زندگی شایسته پرداختند. نتایج نشان دادند میزان آگاهی افراد به حقوق شهروندی و قوانین شهروندی تابع یکسری عوامل از جمله: سن، جنس، میزان تحصیلات، نوع مشاغل افراد و ... می‌باشد که در هرکدام به نوعی خاص بر روی میزان آگاهی افراد تأثیر می‌گذارند. نتایج به‌دست آمده این پژوهش نشان می‌دهد که میزان آگاهی مردم سنندج در زمینه حقوق شهروندی بیشتر از قوانین شهری است. همچنین دریافتند تحقق شهروندی نیازمند نگرش و جهت‌گیری خاص است تا با ایجاد انگیزه لازم، زمینه آگاهی از حقوق شهروندی و قوانین شهری را فراهم کند.

۳- مبانی نظری

حقوق شهروندی، مجموعه حقوق و آزادی‌هایی است که دولت در درون مرزهای خود به موجب قوانین داخلی متعهد می‌شود که برای شهروندانش به عنوان یک امتیاز به رسمیت بشناسد. حقوق شهروندی، حقوق انسان به دلیل زندگی در اجتماع معین است و با توجه به مقتضیات و شرایط زمانی و مکانی می‌تواند متفاوت باشد. بخش اساسی حقوق شهروندی ناشی از حقوق داخلی کشورهاست (یزدان‌فر و همکاران، ۱۳۹۴). حقوق شهروندی به طور خلاصه عبارتند از (عباسی قلعه‌شاهی و فنائی، ۱۳۹۹): حق اعمال اراده و اختیار و پذیرش حکومت و تعیین سرنوشت، مساوات در برخورداری از حقوق، حق مساوات در حمایت شدن از طرف قانون، حق امنیت، حق اشتغال و کار کردن، حق برخورداری از تأمین اجتماعی، حق برخورداری از آموزش رایگان، حق برخورداری از مسکن و سرپناه و حق دادخواهی از حقوق.

مفهوم شهروندی از جمله مفاهیم مورد توجهی است که از دل تجدد و فرهنگ انسان اجتماعی برخاسته است و یک سیر تکاملی دارد. شهروندی از مهمترین ایده‌های اجتماعی است که به منظور کمک به شناخت بهتر جامعه و روابط درونی آن و هدایت کنش‌ها و رفتارها به وجود آمده است. این مفهوم همانند هر مفهوم دیگر، در بستر تاریخی- اجتماعی و درون شبکه‌های مفهومی، محتوا و معنای خود را آشکار می‌کند. این محتوا ثابت نبوده و در طول زمان و با دگرگونی‌های شکل گرفته و برمبنای نظریه‌های مختلف دستخوش تغییر می‌گردد. مفهوم شهروند و شهروندی در بین پدیده‌های مختلف جامعه‌شناسی از این ویژگی ممتاز برخوردار است که در مکاتب و نظریه‌های فلسفی، سیاسی و حقوقی موردتفسیر قرارگرفته و ماهیتی تجویزی پیداکرده است (میرزائی راجعونی، ۱۳۹۹).

تفاوت فرهنگی جوامع باعث می‌شود تا شهروندانی با ویژگی‌های خاص خود پرورش یابند که دارای حقوق و وظایفی متناسب آن جامعه خواهند داشت. اینجاست که موضوع شهروندی و حقوق شهروندی مطرح می‌شود. البته وجود رسانه‌های جمعی و گسترش تکنولوژی‌ها و فن‌آوری‌ها درپی بردن و آگاه شدن شهروندان ازحقوق متفاوت فرهنگی‌شان تأثیرگذار است (محمدی، ۱۳۹۸). شهروندی پیوند میان فرد و جامعه را در قالب حقوق، تعهدات و مسئولیت ها منعکس می‌سازد و چارچوبی برای تعامل افراد، گروه‌ها و نهادها ارائه می‌کند (حسینی و شیروانی، ۱۳۹۷).

اصولاً مطلوبیت زندگی، واژه‌ای پیچیده، چندبعدی و کیفی در رابطه با شرایط و وضعیت جمعیت، در یک مقیاس جغرافیایی خاص (شهر، منطقه، محله، بخش و ...) است که هم متکی به شاخص‌های ذهنی یا کیفی و هم متکی به شاخص های عینی یا کمی است. شاخص‌های معرف کیفیت زندگی، طیف وسیعی را دربر می‌گیرند که از انواع نیازهای بشر همچون انواع تغذیه و پوشاک گرفته تا مراقبت‌های بهداشتی، محیط اجتماعی، محیط مادی، محیط زیستی و حتی ابعاد روحی زندگی انسانی را شامل می‌شود (Hole et al., 2017).

مطلوبیت زندگی افراد و گروه‌های اجتماعی در شهر، وابسته به عواملی مانند: اقتصاد، ایمنی و سلامت، حمل‌ونقل، کالبد و سکونت است. رعایت حقوق

[Downloaded from iueam.ir on 2026-11-23]

شهروندی، مستلزم توجه به عواملی مانند ایمنی، سطح مناسب اقتصادی، کارایی حمل‌ونقل، بهبود شرایط کالبدی و سکونتی است که می‌تواند، در تأمین رفاه جامعه شهری نقش داشته و زمینه را در تثبیت این حقوق فراهم آورد.

با فراهم شدن زیرساخت‌های رفاهی و تأمین اجتماعی در شهر زمینه برای گسترش و تعمیم حقوق شهروندی و افزایش کیفیت زندگی فراهم می‌شود (حسینی و شیروانی، ۱۳۹۷).

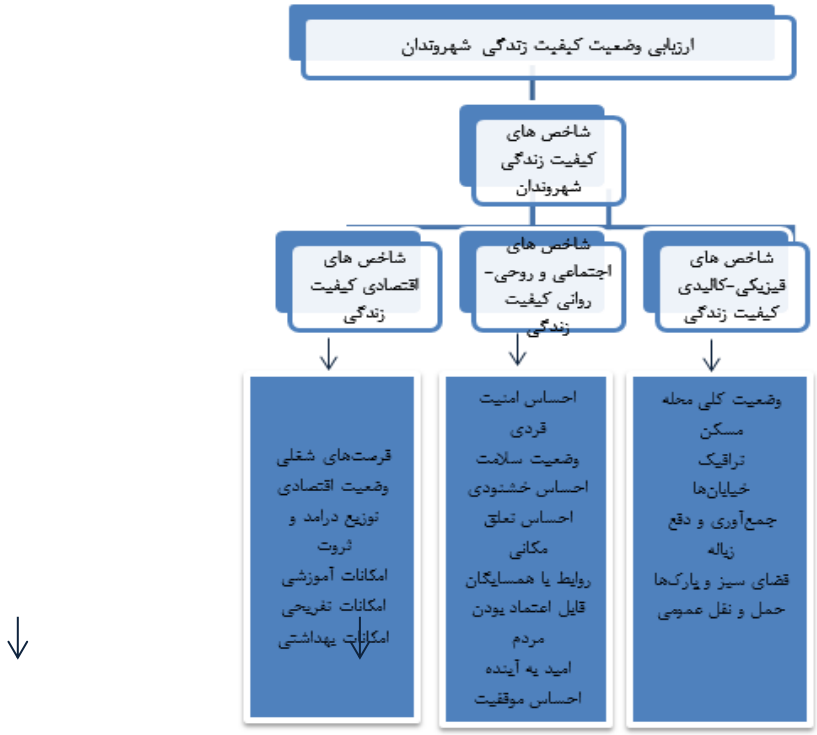

شکل ۱- مدل مفهومی تحقیق

۴- روش تحقیق

پژوهش حاضر از حیث هدف، کاربردی، از حیث نحوه گردآوری داده‌ها، توصیفی و از شاخه مطالعات میدانی، از حیث ارتباط بین متغیرهای پژوهش، از نوع علّی و روش انجام پژوهش، به صورت پیمایشی بوده است. جامعه آماری این پژوهش، شهروندان شهر تهران بودند؛ زیرا کلان‌شهر تهران با توجه به دارا بودن جمعیت زیاد، خرده‌فرهنگ‌های گوناگون و وضعیت اقتصادی ناهمگون ساکنین برای پژوهشی با موضوع حقوق شهروندی و کیفیت زندگی، مکان مناسبی قلمداد می‌شود که ۳۶۰ نفر به عنوان نمونه تعیین و با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی چندمرحله‌ای انتخاب شدند.

جهت جمع‌آوری اطلاعات از روش کتابخانه‌ای-اسنادی همراه با روش میدانی استفاده است. در این پژوهش ابتدا به روش کتابخانه‌ای به تبیین مسأله پرداخته و به سوابقی از تحقیقات و روش‌های انجام تحقیقات اشاره می‌شود. سپس به بررسی اجمالی ویژگی‌های نمونه مورد مطالعه و همچنین ویژگی‌های انسانی پرداخته می‌شود. پس از انجام عملیات آماری و جمع‌آوری اطلاعات و مطالعات میدانی، ابتدا برای تبیین سؤالات و تجزیه‌وتحلیل اطلاعات از روش توصیفی و سپس برای آزمون آن‌ها از روش تحلیلی استفاده می‌شود. روش‌های مورداستفاده در این پژوهش، روش‌های آماری توصیفی و استنباطی می‌باشد که پس از طراحی و توزیع پرسشنامه، نتایج پاسخ‌دهندگان وارد نرم‌افزار آماری SPSS شده و جهت

[Downloaded from iueam.ir on 2026-11-23]

تجزیه‌وتحلیل داده‌ها از آزمون همبستگی پیرسون استفاده شد.

در این پژوهش از پرسش‌نامه برای گردآوری داده‌ها جهت آزمون فرضیه‌های تحقیق استفاده شده است. گویه‌های حقوق شهروندی با الهام از گویه‌های مورداستفاده پورعزت و همکاران (۱۳۸۹)، پرسش‌نامه شفافیت تیمورنژاد (۱۳۸۲) و پرسش‌نامه پاسخگویی دانایی‌فرد (۱۳۸۳)، با اقتباس از مؤلفه‌های مورد نظر جنسن[1] (۲۰۰۰)، استخراج شده است. درخصوص شاخص‌های کیفیت زندگی شهری، یکی از جامع‌ترین مطالعات شاخص‌مدار در خصوص اندازه‌گیری کیفیت زندگی، پرسشنامه کیفیت زندگی سازمان بهداشت جهانی و مطالعه‌ای است که مؤسسه بین‌المللی توسعه پایدار ۱۸ در شهر وینیپگ انجام داده است. همچنین از شاخص‌های بیست‌گانه به کار رفته در گزارش سنجش کیفیت زندگی کمیسیون توسعه پایدار لندن، برای انتخاب شاخص‌ها و گویه‌ها استفاده شد. بدین‌ترتیب در مجموع و بعد از مرور متون مرتبط، مهمترین اصول و سنجه‌های قابل‌اندازه‌گیری حقوق شهروندی و کیفیت زندگی استخراج گردید.

برای آگاهی از کیفیت زندگی، سؤالات ۱ تا ۲۲ و برای آگاهی از حقوق شهروندی سؤالات ۲۳ تا ۳۱ درنظر گرفته شدند. در طراحی سؤالات پرسش‌نامه دقت لازم به عمل آمده تا سؤالات از سادگی و وضوح کافی برخوردار باشند. به منظور تعیین پایایی پرسشنامه، ۳۰ پرسشنامه توزیع و گردآوری شد و پس از تعیین آلفای کرونباخ، برخی از سؤالات اصلاح شدند. ضریب آلفای کرونباخ نهایی برای حقوق شهروندی ۸۹ درصد و برای کیفیت زندگی ۸۴ درصد به دست آمد که از قابلیت اعتماد ابزار پژوهش حکایت دارند. همچنین جهت آزمون روایی سؤالات از اعتبار محتوا استفاده شد. برای سنجش اعتبار محتوای پرسش‌نامه، از آرای متخصصان، اساتید دانشگاه و کارشناسان حوزه شهری استفاده شده است. در این مرحله، با انجام مصاحبه‌های گوناگون و کسب آرای آنها، اصلاحات لازم به عمل آمد و بدین ترتیب اطمینان حاصل گردید که پرسش‌نامه، همان خصیصه مورد نظر پژوهش را می‌سنجد.

۵- یافته‌های تحقیق

درصد فراوانی مربوط به مشخصات جنسیتی پاسخ‌دهندگان نشان می‌دهد که ۱۲۸ نفر (۳۵/۶ درصد) از پاسخ‌دهندگان مرد و ۲۲۴ نفر (۶۲/۲ درصد) را زنان تشکیل می‌دهند. همچنین بازه سنی پاسخ‌دهندگان حدود ۱۷/۸ درصد در گروه سنی ۱۸ تا ۲۵سال، ۲۶/۷درصد در گروه سنی ۲۶تا ۳۵سال، ۲۴/۴ درصد در گروه سنی ۳۶تا ۴۵ و ۲۰ درصد در گروه سنی ۴۶ تا ۶۵ و ۱۱/۱درصد در گروه سنی بیش از ۶۵ سال بوده‌اند. درصد مربوط به مدرک تحصیلی پاسخ‌دهندگان بیانگر این نتیجه بود که در پرسش‌نامه تکمیل شده از ۳۶۰ نفر از شهروندان موردمطالعه استفاده شد که حدود ۴/۴ درصد دارای مدرک تحصیلی دیپلم، ۲۰ درصد فوق دیپلم، ۶۲/۲ درصد لیسانس، ۱۱/۱ درصد کارشناسی‌ارشد و همچنین ۲/۲ درصد مدرک دکتری داشته‌اند.

متغیر رضایت از کیفیت زندگی در محل اسکان

رضایت از محله و نحوه اسکان در محله، یکی از شاخص‌های کالبدی کیفیت محیط است که می‌تواند میزان رضایت از کیفیت زندگی و میزان اطلاع از شاخص‌های کیفیت زندگی را در آن سنجید. با توجه به جدول ۱، در حدود ۶۸/۹ درصد از افراد از محل زندگی و بنای ساکن در آن رضایت زیادی داشته و ۲۴/۴ درصد، رضایت خیلی بالایی را دارند و تنها ۲/۲ درصد از پاسخ‌دهندگان رضایت کم و بسیار کم و تا حدودی را احساس کرده‌اند. همچنین ۸۸/۹درصد از پاسخ‌دهندگان از اطلاعات بالایی از استانداردها و حقوق خود در این زمینه برخوردار هستند و ۲/۲ درصد از این حقوق اطلاعی نداشته‌اند که نشان می‌دهد پاسخ‌دهندگان از آگاهی

1 Jenson

[Downloaded from iueam.ir on 2026-11-23]

بالایی نسبت به حقوق و کیفیت زندگی خود دارا هستند و آمارها نشان می‌دهد با افزایش آگاهی از حقوق خود از کیفیت زندگی میزان رضایت از آن نیز افزایش می‌یابد. با توجه به سطح معناداری آزمون t تک نمونه‌ای می‌توان نتیجه گرفت که استانداردهای کیفیت زندگی بر میزان رضایت ساکنین از زندگی تأثیر مثبت و معناداری دارد.

جدول ۱- جدول مقایسه‌ای رضایت از کیفیت زندگی در محل اسکان و میزان اطلاع از آن

آیا از کیفیت زندگی در محل اسکان خود رضایت دارید				آیا از استانداردهای کیفیت زندگی اطلاعاتی دارید؟			آزمون تی تک نمونه	
		فراوانی	درصد	فراوانی	درصد		آماره تی	سطح معناداری
Valid	بسیار کم	۸	۲/۲	۸	۲/۲		۲/۱۴	۰/۰۷۸
	کم	۸	۲/۲	۱۶	۴/۴			
	تا حدودی	۸	۲/۲	۸	۲/۲			
	زیاد	۲۴۸	۶۸/۹	۳۲۰	۸۸/۹			
	بسیار زیاد	۸۸	۲۴/۴	۸	۲/۲			
	Total	۳۶۰	۱۰۰	۳۶۰	۱۰۰			

رضایت از کیفیت زندگی در مسکن

با توجه به نتایج جدول ۲، اکثریت پاسخ‌دهندگان از کیفیت مسکن و بنای ساکن در آن رضایت بسیار کمی را دارند و در حدود ۷۷/۸ درصد رضایت بسیار کمی را داشته و ۶/۷ درصد رضایت کمی را دارند و تنها ۶/۷ درصد از پاسخ‌دهندگان رضایت بالا و تا حدودی را احساس می‌کنند. در مقابل مشاهده می‌گردد که ۲۴/۴ درصد از پاسخ‌دهندگان از اطلاعات بالایی از استانداردها و حقوق خود در این زمینه برخوردار هستند و ۴/۴ درصد از این حقوق اطلاعی نداشته‌اند و ۶۲/۲ درصد از این حقوق تا حدودی آشنا هستند که نشان می‌دهد پاسخ‌دهندگان از آگاهی بالایی نسبت به حقوق و کیفیت زندگی خود دارا بوده و آمارها نشان می‌دهد با افزایش آگاهی از حقوق خود از کیفیت بناهای مسکن رضایت کمتری دارند.

همچنین نتایج آزمون تی نشان می‌دهد که حقوق شهروندی و آشنایی با آن بر میزان آگاهی از کیفیت زندگی در مسکن‌های شهری ارتباط داشته و تفاوت معناداری میان افراد آگاه به حقوق شهروندی در خصوص مسکن و افراد ناآگاه وجود دارد.

جدول ۲- جدول مقایسه‌ای رضایت از کیفیت مسکن و میزان اطلاع از آن

کیفیت مسکن خود چگونه است؟				آیا از استانداردهای مسکن خوب اطلاعاتی دارید؟			آزمون تی تک نمونه	
		فراوانی	درصد	فراوانی	درصد		آماره تی	سطح معناداری
Valid	بسیار کم	۷۷/۸	۷۷/۸	۱۶	۴/۴		۲/۳۶	۰/۰۶۹
	کم	۶/۷	۶/۷	۱۶	۴/۴			
	تا حدودی	۶/۷	۶/۷	۲۲۴	۶۲/۲			
	زیاد	۶/۷	۶/۷	۸۸	۲۴/۴			
	بسیار زیاد	۲/۲	۲/۲	۱۶	۴/۴			
	Total	۱۰۰	۱۰۰	۳۶۰	۱۰۰			

[Downloaded from iueam.ir on 2026-11-23]

رضایت از کیفیت زندگی و احداث معابر

رضایت از نحوه احداث معابر و خیابان‌های محل زندگی یکی از شاخص‌های کالبدی کیفیت محیط است که می‌تواند میزان رضایت از کیفیت زندگی و میزان اطلاع از شاخص‌های کیفیت زندگی را در آن سنجید. با توجه به نتایج جدول ۳، اکثریت افراد از ترافیک محله‌ای رضایت حدودی را دارند. در حدود ۷۵/۶ درصد رضایت حدودی را داشته و ۸/۸۹ درصد رضایت بسیارکمی را دارند و ۸/۹ درصد از پاسخ‌دهندگان رضایت بالا را احساس می‌کنند؛ در مقابل مشاهده می‌گردد که ۶۴/۴ درصد از پاسخ‌دهندگان از اطلاعات زیادی از استانداردها و حقوق خود در این زمینه برخوردار هستند و ۱۱/۱ درصد از این حقوق اطلاعی نداشته‌اند و ۱۷/۸ درصد با این حقوق آشنایی بسیار زیادی داشته که نشان می‌دهد پاسخ‌دهندگان از آگاهی بالایی نسبت به حقوق و کیفیت زندگی خود در مورد احداث معابر برخوردار بوده و آمارها نشان می‌دهد با افزایش آگاهی از حقوق خود از کیفیت ترافیک محله‌ای رضایت کمتری دارند.

جدول ۳- جدول مقایسه‌ای رضایت از کیفیت ساخت خیابان‌ها و میزان اطلاع از آن

آیا از وضعیت ساخت و احداث خیابان‌ها رضایت دارید؟				آیا از استانداردهای ساخت معابر در شهرها اطلاعاتی دارید؟		آزمون تی	
		فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	آماره تی	سطح معناداری
Valid	بسیار کم	۳۲	۸/۹	۸	۲/۲	۳/۱۱	۰/۰۸۲
	کم	۱۶	۴/۴	۴۰	۱۱/۱		
	تا حدودی	۲۷۲	۷۵/۶	۱۶	۴/۴		
	زیاد	۸	۲/۲	۲۳۲	۶۴/۴		
	بسیار زیاد	۳۲	۸/۹	۶۴	۱۷/۸		
	Total	۳۶۰	۱۰۰	۳۶۰	۱۰۰		

رضایت از کیفیت زندگی و حمل‌ونقل عمومی

رضایت از نحوه حمل‌ونقل عمومی در محل زندگی یکی از شاخص‌های کالبدی کیفیت محیط است که می‌تواند میزان رضایت از کیفیت زندگی و میزان اطلاع از شاخص‌های کیفیت زندگی را در آن سنجید. همان‌گونه که از آمارها می‌توان نتیجه گرفت اکثریت غالب از نحوه حمل‌ونقل عمومی رضایت کمی را دارند. در حدود ۶۴/۴ درصد رضایت کمی را داشته و ۶/۷ درصد رضایت بسیارکمی را دارند و ۲۴/۴ درصد از پاسخ‌دهندگان رضایت بالا را احساس می‌کنند در مقابل مشاهده می‌گردد که ۸۲/۲ درصد از پاسخ‌دهندگان از اطلاعات کافی در مورد استانداردها و حقوق خود برخوردار هستند و ۴/۴ درصد از این حقوق اطلاعی نداشته‌اند که نشان می‌دهد پاسخ‌دهندگان از آگاهی بالایی نسبت به حقوق و کیفیت زندگی خود در نحوه حمل‌ونقل عمومی در محل زندگی دارا هستند و آمارها نشان می‌دهد با افزایش آگاهی از حقوق خود از کیفیت ترافیک محله‌ای نارضایتی نسبی دارند.

[Downloaded from iueam.ir on 2026-11-23]

جدول ۴- جدول مقایسه‌ای رضایت از رضایت حمل ونقل عمومی و میزان اطلاع از آن

آیا از وضعیت حمل و نقل عمومی در شهر رضایت دارید؟				آیا از استانداردهای حمل و نقل عمومی در شهرها اطلاعاتی دارید؟		آزمون تی	
		فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	آماره تی	سطح معناداری
Valid	بسیار کم	۲۴	۶/۷	۸	۲/۲	۲/۹۸	۰/۰۶۹
	کم	۲۳۲	۶۴/۴	۱۶	۴/۴		
	تا حدودی	۸	۲/۲	۲۴	۶/۷		
	زیاد	۸۸	۲۴/۴	۲۹۶	۸۲/۲		
	بسیار زیاد	-	-	۱۶	۴/۴		
	Total	۳۶۰	۱۰۰	۳۶۰	۱۰۰		

رضـــایت از کیفیـــت زنـــدگی و فضـــاهای ســـبز و پارک‌های شهری

رضایت از فضاهای سبز و پارک‌های شـهری یکـی از شاخص‌های کالبدی کیفیـت محـیط اسـت کـه می‌توانـد میـــزان رضـــایت از کیفیـــت زنـــدگی و میـــزان اطـــلاع از شاخص‌های کیفیت زنـدگی را در آن سـنجید. همان‌گونـه که از آمارها می‌توان نتیجه گرفت اکثریـت غالـب از نحـوه کیفیت فضای سبز شهری رضایت حدودی را دارند و ۶۶/۷ درصـد رضـایت حـدودی را داشـته و ۶/۸ درصـد رضـایت بسیارکمی را دارند و ۲/۲ درصد از پاسخ‌دهندگان رضـایت بالا را احساس می‌کنند. در مقابـل مشـاهده می‌گـردد کـه ۶۶/۷ درصد از پاسخ‌دهندگان تا حدودی از اطلاعات کافی درخصـوص اسـتانداردها و حقـوق خـود در ایـن زمینـه برخوردار هسـتند و ۲۴/۴ درصـد از ایـن حقـوق اطلاعـی نداشته‌اند که نشان می‌دهد پاسخ‌دهندگان از آگاهی بالایی نسبت به حقوق و کیفیت زندگی خود در نحوه کیفیت آب شهری در محل زندگی دارا هستند. آمارها نشان می‌دهد با افزایش آگاهی از حقوق خـود از کیفیـت فضـاهای سـبز و پارک‌های شهری رضایت ندارند.

جدول ۵- جدول مقایسه‌ای رضایت از کیفیت فضای سبز و میزان اطلاع از آن

آیا از کیفیت فضاهای سبز و پارک‌های شهر رضایت دارید؟				آیا از استانداردهای و ضوابط احداث فضاهای سبز اطلاعاتی دارید؟		آزمون تی تست	
		فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	آماره تی	سطح معناداری
Valid	بسیار کم	۲۴	۶/۷	۸	۲/۲	۲/۴۱	۰/۰۶۵
	کم	۸۰	۲۲	۸۸	۲۴/۴		
	تا حدودی	۲۴۰	۶۷	۲۴۰	۶۶/۷		
	زیاد	۸	۲/۲	۱۶	۴/۴		
	بسیار زیاد	۸	۲/۲	۸	۲/۲		
	Total	۳۶۰	۱۰۰	۳۶۰	۱۰۰		

رضایت از کیفیت زندگی و وضعیت اشتغال

رضـایت از وضـعیت اشـتغال یکـی از شـاخص‌های اقتصادی کیفیت محیط است که می‌تواند میزان رضایت از کیفیـت زنـدگی و میـزان اطـلاع از شـاخص‌های کیفیـت زندگی را در آن سنجید. همان‌گونه که از آمارهـا می‌تـوان نتیجه گرفت اکثریت غالب از وضـعیت اقتصـادی رضـایت

[Downloaded from iueam.ir on 2026-11-23]

کمی را دارند و در ۶۶/۷ درصد رضایت کمی را داشته و ۲۰ درصد رضایت بسیارکمی را دارند و ۲/۲ درصد از پاسخ‌دهندگان رضایت بالا را احساس می‌کنند. در مقابل مشاهده می‌گردد که ۶۴/۴ درصد از پاسخ‌دهندگان از اطلاعات کمی از استانداردها و حقوق خود در این زمینه برخوردار هستند و ۲/۲ درصد از این حقوق اطلاعی زیادی داشته‌اند که نشان می‌دهد پاسخ‌دهندگان از آگاهی نسبت پایینی به حقوق و کیفیت زندگی خود در میزان اشتغال در محل زندگی دارا هستند و آمارها نشان می‌دهد با افزایش آگاهی از حقوق خود از وضعیت اشتغال رضایت ندارند.

جدول۶- جدول مقایسه‌ای رضایت از کیفیت اشتغال و میزان اطلاع از آن

آیا از وضعیت اشتغال در شهر خود رضایت دارید؟				آیا از قوانین و مقررات کاری و کارگری اطلاعاتی دارید؟		آزمون تی	
		فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	آماره آزمون	سطح معناداری
Valid	بسیار کم	۷۲	۲۰	۸۰	۲۲/۲	۳/۱۰	۰/۰۷۷
	کم	۲۴۰	۶۶/۷	۲۳۲	۶۴/۴		
	تا حدودی	۲۴	۶/۷	۳۲	۸/۹		
	زیاد	۱۶	۴/۴	۸	۲/۲		
	بسیار زیاد	۸	۲/۲	۸	۲/۲		
	Total	۳۶۰	۱۰۰	۳۶۰	۱۰۰		

رضایت از کیفیت زندگی و وضعیت اقتصادی خانوار

رضایت از وضعیت اقتصادی خانوار یکی از شاخص‌های اقتصادی کیفیت محیط است که می تواند میزان رضایت از کیفیت زندگی و میزان اطلاع از شاخص های کیفیت زندگی را در آن سنجید. هماهنگونه که از آمارها می‌توان نتیجه گرفت اکثریت غالب از وضعیت اقتصادی رضایت کمی را دارند و ۸۲/۲ درصد رضایت کمی را داشته و ۴/۴ درصد رضایت بسیارکمی را دارند و ۴/۴ درصد از پاسخ‌دهندگان رضایت بالا را احساس می‌کنند در مقابل مشاهده می‌گردد که ۶۴/۴ درصد از پاسخ‌دهندگان از اطلاعات کمی از استانداردها و حقوق خود در این زمینه برخوردار هستند و ۶/۷ درصد از این حقوق اطلاعی زیادی داشته‌اند که نشان می‌دهد پاسخ‌دهندگان از آگاهی نسبت پایینی به حقوق و کیفیت زندگی خود در وضعیت اقتصادی خانوار در محل زندگی دارا هستند و آمارها نشان می‌دهد با افزایش آگاهی از حقوق خود از وضعیت اشتغال رضایت ندارند.

جدول ۷- جدول مقایسه‌ای رضایت از وضعیت اقتصادی خانوار و میزان اطلاع از آن

آیا از وضعیت اقتصادی خود رضایت دارید؟				آیا از قوانین و مقررات کسب و کار اطلاعاتی دارید؟		آزمون تی	
		فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	آماره آزمون	سطح معناداری
Valid	بسیار کم	۱۶	۴/۴	۷۲	۲۰	۲/۰۸	۰/۰۵۹
	کم	۲۹۶	۸۲/۲	۲۳۲	۶۴/۴		
	تا حدودی	۲۴	۶/۷	۱۶	۴/۴		
	زیاد	۱۶	۴/۴	۸	۲/۲		
	بسیار زیاد	۸	۲/۲	۲۴	۶/۷		
	Total	۳۶۰	۱۰۰	۳۶۰	۱۰۰		

[Downloaded from iueam.ir on 2026-11-23]

رضایت از کیفیت زندگی و نحوه توزیع درآمد و ثروت در کشور

رضایت از نحوه توزیع درآمد و ثروت در کشور یکی از شاخص‌های اقتصادی کیفیت محیط است که می‌تواند میزان رضایت از کیفیت زندگی و میزان اطلاع از شاخص‌های کیفیت زندگی را در آن سنجید. همان‌گونه که از آمارها می‌توان نتیجه گرفت اکثریت غالب از وضعیت اقتصادی رضایت کمی را دارند و در ۶۲/۲ درصد رضایت کمی را داشته و ۲۴/۴ درصد رضایت بسیارکمی را دارند و ۴/۴ درصد از پاسخ‌دهندگان رضایت بالا را احساس می‌کنند در مقابل مشاهده می‌گردد که ۸۴/۴ درصد از پاسخ‌دهندگان از اطلاعات بسیارکمی از استانداردها و حقوق خود در این زمینه برخوردار هستند و ۲/۲ درصد از این حقوق اطلاعی زیادی داشته‌اند که نشان می‌دهد پاسخ‌دهندگان از آگاهی نسبتاً پایینی به حقوق و کیفیت زندگی خود در نحوه توزیع درآمد و ثروت در کشور دارا هستند. آمارها نشان می‌دهد از نحوه توزیع درآمد و ثروت در کشور رضایت ندارند.

جدول ۸- جدول مقایسه‌ای رضایت از میزان درآمد و میزان اطلاع از آن

آیا از نحوه توزیع درآمد و ثروت در کشور رضایت دارید؟				آیا از قوانین نحوه توزیع درآمد و ثروت در کشور اطلاعاتی دارید؟		آزمون تی	
		فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	آماره آزمون	سطح معناداری
Valid	بسیار کم	۸۸	۲۴/۴	۳۰۴	۸۴/۴	۲/۸۸	۰/۰۷۱
	کم	۲۲۴	۶۲/۲	۱۶	۴/۴		
	تا حدودی	۲۴	۶/۷	۳۲	۸/۹		
	زیاد	۸	۲/۲	۸	۲/۲		
	بسیار زیاد	۱۶	۴/۴	۳۶۰	۱۰۰		
	Total	۳۶۰	۱۰۰	۳۶۰	۱۰۰		

رضایت از کیفیت زندگی و میزان امکانات آموزشی

رضایت از نحوه توزیع و میزان امکانات آموزشی یکی از شاخص‌های اقتصادی کیفیت محیط است که می‌تواند میزان رضایت از کیفیت زندگی و میزان اطلاع از شاخص‌های کیفیت زندگی را در آن سنجید. همان‌گونه که از آمارها می‌توان نتیجه گرفت اکثریت غالب از توزیع و میزان امکانات آموزشی رضایت کمی را دارند و در ۶۶/۷ درصد رضایت کمی را داشته و ۲۴/۴ درصد رضایت بسیارکمی را دارند و ۲/۲ درصد از پاسخ‌دهندگان رضایت بالا را احساس می‌کنند در مقابل مشاهده می‌گردد که ۶۰ درصد از پاسخ‌دهندگان از اطلاعات بسیارکمی از استانداردها و حقوق خود در این زمینه برخوردار هستند و ۲/۲ درصد از این حقوق اطلاعی زیادی داشته‌اند که نشان می‌دهد پاسخ‌دهندگان آگاهی نسبتاً پایینی به حقوق توزیع و میزان امکانات آموزشی دارند. آمارها نشان می‌دهد از نحوه توزیع و میزان امکانات آموزشی در کشور رضایت ندارند. نتایج نشان می‌دهد که میزان اطلاع از قوانین و مقرارت آموزشی بر میزان رضایت از امکانات آموزشی تأثیرگذار است و تفاوت معناداری بین افراد آگاه و ناآگاه وجود دارد.

[Downloaded from iueam.ir on 2026-11-23]

جدول ۹-جدول مقایسه‌ای رضایت از امکانات آموزشی و میزان اطلاع از آن

آیا از میزان امکانات آموزشی رضایت دارید؟				آیا از قوانین و مقررات امکانات آموزشی اطلاعاتی دارید؟		آزمون تی	
		فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	آماره آزمون	سطح معناداری
Valid	بسیار کم	۸۸	۲۴/۴	۲۱۶	۶۰	۳/۲۹	۰/۰۷۳
	کم	۲۴۰	۶۶/۷	۱۱۲	۳۱/۱		
	تا حدودی	۲۴	۶/۷	۲۴	۶/۷		
	زیاد	۸	۲/۲	۸	۲/۲		
	بسیار زیاد	۰	۰	۰	۰		
	Total	۳۶۰	۱۰۰	۳۶۰	۱۰۰		

رضایت از کیفیت زندگی و میزان سلامت جسمی و روحی شهروندان

رضایت از میزان سلامت جسمی و روحی شهروندان یکی از شاخص‌های اجتماعی کیفیت محیط است که می‌تواند میزان رضایت از کیفیت زندگی و میزان اطلاع از شاخص‌های کیفیت زندگی را در آن سنجید. همان‌گونه که از آمارها می‌توان نتیجه گرفت اکثریت غالب از میزان سلامت جسمی و روحی شهروندان شهرها رضایت حدودی را دارند و ۶۲/۲ درصد رضایت حدودی را داشته و ۴/۴ درصد بسیار بالایی را دارند و ۲۴/۴ درصد از پاسخ‌دهندگان رضایت بسیار پایینی را احساس می‌کنند در مقابل مشاهده می‌گردد که ۷۷/۸ درصد از پاسخ‌دهندگان از اطلاعات زیادی از استانداردها و حقوق خود در این زمینه برخوردار هستند که نشان می‌دهد پاسخ‌دهندگان از آگاهی نسبت بالایی به حقوق امنیت شهرها واقف هستند و آمارها نشان می‌دهد از میزان سلامت جسمی و روحی شهروندان درکشور رضایت کامل ندارند.

جدول ۱۰- جدول مقایسه‌ای رضایت از سلامت شهری و میزان اطلاع از آن

آیا مدیریت شهری توانسته وضعیت سلامت شما را بهبود بخشد؟				از وظایف مدیریت شهری در ایجاد سلامت شهری اطلاعاتی دارید؟		آزمون تی تست	
		فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	آماره آزمون	سطح معناداری
Valid	بسیار کم	۸۸	۲۴	۸	۲/۲	۲/۵۵	۰/۰۵۷
	کم	۱۶	۴/۴	۴۰	۱۱/۱		
	تا حدودی	۲۲۴	۶۲	۱۶	۴/۴		
	زیاد	۱۶	۴/۴	۲۸۰	۷۷/۸		
	بسیار زیاد	۱۶	۴/۴	۱۶	۴/۴		
	Total	۳۶۰	۱۰۰	۳۶۰	۱۰۰		

فرضیه اول: شرایط و وضعیت جمعیت، در یک مقیاس جغرافیایی خاص (شهر، منطقه، محله، بخش و ...) بر افزایش مطلوبیت کیفی زندگی شهروندان با تعمیم نقش حقوق شهروندی تأثیرگذار است.

جهت ارزیابی، سنجش و اثبات این فرضیه، از آزمون آماری ضریب همبستگی پیرسون استفاده شده است. برای این منظور شاخص‌های سنجش حقوق شهروندی که در قالب سؤالات مختلف پاسخ‌دهندگان جمع‌آوری شده بود را با هم ادغام و همچنین شاخص‌های رفاه اجتماعی نیز با

[Downloaded from iueam.ir on 2026-11-23]

هم ادغام گردید و با استفاده از آزمون آماری همبستگی پیرسون، رابطه این دو متغیر مورد سنجش قرار گرفت که نتایج حاصل از این آزمون بر حسب جدول Correlations نشان می‌دهد که ضریب همبستگی متغیر حقوق شهروندی با رفاه اجتماعی (r=0/851) به همراه سطح معناداری حاصل (s=0/00) را گزارش می‌دهد که ضریب همبستگی برابر با ۰/۸۵۱ می‌باشد که نشان‌دهنده همبستگی بسیار قوی بوده و رابطه آن به صورت مستقیم می‌باشد؛ یعنی با افزایش و رعایت حقوق شهروندی، رفاه اجتماعی ایجاد می‌گردد و سطح معناداری آن نیز مطلوب می‌باشد.

جدول ۱۱- همبستگی پیرسون متغیرهای فرضیه اول

		حقوق شهروندی	تأمین رفاه اجتماعی
حقوق شهروندی	همبستگی پیرسون	۱	۰/۸۵۱**
	معنادار		۰۰۰
	تعداد	۳۵۲	۳۵۲
تأمین رفاه اجتماعی	همبستگی پیرسون	۰/۸۵۱**	۱
	معنادار	۰۰۰	
	تعداد	۳۵۲	۳۵۲

.**(۲ دنباله) همبستگی در سطح ۰/۱۰ معنی‌دار است.

با افزایش مقدار داده حقوق شهروندی در فضاهای موردمطالعه نیز رفاه اجتماعی افزایش می‌یابد. بنابراین فرضیه H0 یعنی عدم وجود رابطه و همبستگی بین حقوق شهروندی و تأمین رفاه اجتماعی رد شده و فرض H1؛ یعنی وجود رابطه و همبستگی بین حقوق شهروندی و تأمین رفاه اجتماعی، تأیید گردید.

در چارچوب ایده شهروندی می‌توان به طور مستقیم بسیاری از نیازها، خواسته‌ها و منافع افراد و گروه‌های اجتماعی را در قالب حقوق پاسخ گفت و به طور غیرمستقیم نیز از طریق تأمین منابع مختلف راه را برای تحقق شهروندی هموار نمود. کم و کیف این تأثیرگذاری می‌تواند به صورت عوامل محدودکننده و مشروط‌کننده دربرگیرنده عوامل درون‌زا یعنی عناصر داخلی (ابعاد و مؤلفه‌های شهروندی) و عوامل برون‌زا یعنی منابع و موانع مختلف مورد تبیین قرار گیرد. نکته مهم اینکه شهروندی قابل‌تقلیل به رفاه اجتماعی نیست بلکه اساساً رفاه اجتماعی پیش‌شرط و نتیجه شهروندی محسوب می شود. همچنین نتیجه این فرضیه با پژوهش مارشال در فرایند تکاملی شهروندی هم‌راستا می‌باشد. براساس نتایج پژوهش وی در فرایند تکاملی، شهروندی با حقوق و رفاه اجتماعی آمیخته است و حقوق شهروندی تعیین‌کننده استانداردهای مناسب زندگی در زمینه شغل، مسکن، بهداشت، درمان و غیره است.

فرضیه دوم: زیرساخت‌های رفاهی و تأمین اجتماعی بر افزایش مطلوبیت کیفی زندگی شهروندان با تعمیم نقش حقوق شهروندی تأثیرگذار است.

برای این منظور شاخص‌های سنجش زیرساخت‌های رفاهی و تأمین اجتماعی در شهرها را که در قالب سؤالات مختلف از شهروندان و متخصصین امر جمع‌آوری شده بود، با هم ادغام شد و همچنین شاخص‌های کیفیت زندگی نیز با هم ادغام گردیده و با استفاده از آزمون آماری رگرسیون رابطه این دو متغیر مورد سنجش قرار گرفت که بنا بر جدول ورودی و خروجی متغیرها که متغیرهای وارد شده و خارج گردیده از معادله را به روش رگرسیون نشان می‌دهد.

[Downloaded from iueam.ir on 2026-11-23]

جدول ۱۲- متغیرهای ورودی و خروجی به روش رگرسیون

متغیرهای ورودی و خروجی			
روش	متغیرهای حذف شده	متغیرهای وارد شده	مدل
Enter	.	فراهم کردن زیرساخت	۱
a.متغیر وابسته :حقوق شهروندی و افزایش کیفیت زندگی			
b. All requested variables entered.			

جدول ۱۳- ضرایب همبستگی چندگانه

ضرایب همبستگی				
Std. Error of the Estimate	Adjusted R Square	R Square	R	مدل
۵/۱۵۱	۰/۶۱۱	۰/۶۱۲	۰/۷۸۲	۱
a. Predictors: (Constant) فراهم کردن زیرساخت				

جدول ۱۴ آزمون معناداری ضریب تعیین را نشان می‌دهد. بر این اساس مقدار F برابر است با نسبت متوسط واریانس رگرسیون به متوسط واریانس باقیمانده که برابر با ۵۵۱/۹۴۴ و دارای سطح معناداری ۰/۰۰ =S یعنی قابل قبول می‌باشد.

جدول ۱۴- آزمون معناداری ضریب تعیین

معناداری ضریب تعیین						
مدل		جمع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربعات	آمارهF	مقدار احتمال
۱	Regression	۱۴۶۴۵/۳۹۵	۱	۱۴۶۴۵/۳۹۵	۵۵۱/۹۴۴	۰/۰۰۰
	Residual	۹۲۸۶/۹۶۸	۳۵۰	۲۶/۵۳۴		
	Total	۲۳۹۳/۳۶۴	۳۵۱			
a. Dependent Variable حقوق شهروندی و افزایش کیفیت زندگی						
b. Predictors (Constant) فراهم کردن زیرساخت						

جدول ۱۵ خروجی اصلی آزمون تحلیل رگرسیون را نشان می‌دهد به نحوی که در هر ستون مقدار ثابت (Constant) ، ضرایب استاندارد نشده (B) خطای معیار Std. Error ضرایب استاندارد شده (Beta) آزمون T و سطح معناداری را برای متغیر مستقل محاسبه شده است.

جدول ۱۵- خروجی آزمون رگرسیون

خروجی رگرسیون				
Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	ضرایب استاندارد نشده	خطای معیار	ضرایب استاندارد شده		
(Constant)	۱۷/۳۵۲	۱/۵۵۵		۱۱/۱۵۷	۰/۰۰۰
فراهم کردن زیرساخت	۰/۰۴۱	۰/۴۴	۰/۷۸۲	۲۳/۴۹۳	۰/۰۰۰
a. Dependent Variable:حقوق شهروندی و افزایش کیفیت زندگی					

[Downloaded from iueam.ir on 2026-11-23]

بنـابر جـدول‌های بـالا می‌تـوان گفـت کـه حقـوق شـهروندی و افـزایش کیفیـت زنـدگی رابطـه معنـادار و مستقیمی با فراهم نمودن زیرساخت‌ها در جامعه دارد و با افزایش فراهم نمودن زیرساخت‌ها در جامعه، شاهد ظهـور حقوق شهروندی و افزایش کیفیت زندگی می‌توان بود.

جدول ۱۶- ارتباط بین زیرساخت با افزایش حقوق شهروندی و کیفیت زندگی

متغیرها	R	R2	F	Sig	Beta	t	Sig
فراهم کردن زیرساخت حقوق شهروندی و افزایش کیفیت زندگی	۰/۷۸۲	/۶۱۲	۹۴۴.۵۵۱	۰/۰۰	.۷۸۲	۲۳.۴۹۳	۰/۰۰

بنـابراین فرضـیهH0 یعنـی عـدم وجـود رابطـه و همبستگی بین فـراهم نمـودن زیرسـاخت‌هـا در جامعـه و ظهور حقوق شهروندی و افزایش کیفیت زندگی رد شده و فرض H1 یعنـی وجـود رابطـه و همبسـتگی بـین فـراهم نمودن زیرساخت‌ها در جامعه و ظهورحقـوق شـهروندی و افزایش کیفیت زندگی موردتأیید قرار می‌گیرد.

نتیجه این فرضیه با نتایج بدسـت آمـده از پـژوهش امـانی و همکـاران (۱۳۹۹) مطابقـت دارد. فـراهم شـدن زیرساخت ها و مدیریت شهری در فرایند تحـول و توسـعه شهری، نه فقط در ابعاد کالبدی و عمرانی بلکه در تمـامی جنبه‌های فرهنگی و اجتماعی مـؤثر اسـت. فـراهم کـردن زیرساخت‌های عمرانی، کالبدی و اقتصادی و خـدماتی بـه منزلـه فـراهم کـردن زمینـه حیـات اجتمـاعی، روابـط شهروندی، ساماندهی امور فرهنگـی و اجتمـاعی و فـراهم کردن امنیت اجتماعی و روانی است کـه لازمـه گسـترش حقوق اجتماعی و افزایش کیفیت زندگی است.

نتایج حاصل از این آزمون نشان می‌دهد که ضـریب همبسـتگی برابـر بـا ۰/۸۵۱ مـی‌باشـد کـه نشـان‌دهنـده همبستگی بسیار قوی بوده و رابطه آن به صورت مسـتقیم می‌باشد؛ یعنی با افزایش و رعایت حقوق شـهروندی، رفـاه اجتماعی ایجاد می‌گردد و سطح معناداری آن نیز مطلـوب می‌باشد.

فرضیه دوم: زیرساخت‌های رفاهی و تأمین اجتماعی بر افزایش مطلوبیت کیفـی زنـدگی شـهروندان بـا تعمـیم نقش حقوق شهروندی تأثیرگذار است.

با توجه به نتایج به‌دست آمـده می‌تـوان گفـت کـه حقوق شهروندی و افزایش کیفیت زندگی رابطه معنـادار و مسـتقیمی بـا فـراهم نمـودن زیرسـاخت‌هـا در جامعـه را داراست و با افزایش فراهم نمودن زیرساخت‌هـا در جامعـه می‌توان شاهد ظهورحقـوق شـهروندی و افـزایش کیفیـت زندگی بود. وجود رابطه و همبستگی بـین فـراهم نمـودن زیرساخت‌ها در جامعه و ظهورحقوق شـهروندی و افـزایش کیفیت زندگی تأیید شد.

۶- نتیجه‌گیری و پیشنهاد

این پژوهش بـه منظـور بررسـی عوامـل تأثیرگـذار ناشی از نقش حقوق شهروندی بر افزایش مطلوبیت زندگی شهروندان صورت گرفته است. یافته‌های پژوهش به شـرح زیر ارائه می گردد:

فرضـیه اول: شـرایط و وضـعیت جمعیـت، در یـک مقیاس جغرافیایی خاص (شهر، منطقه، محله، بخـش و ...) بر افزایش مطلوبیت کیفـی زنـدگی شـهروندان بـا تعمـیم نقش حقوق شهروندی تأثیرگذار است.

زندگی شهری نیازمند الزامات و واجد ویژگـی‌هـای مختلفی است که یکی از مهمترین آنها توجه بـه حقـوق و مسئولیت‌های شهروندی است. هنگامی که از رابطه میـان شهروندی جامعه سیاسی، دولت، حکومت محلی، مـدیریت شهری و شهرداری سخن می‌آید، اولین تصویری که از این رابطه شکل می‌گیرد، عینیـت و رسـمیت یـافتن حقـوق و وظـایف متقابـل شـهروندی و دولـت و حکومـت محلـی و مدیریت شهری است. سیاست‌های آگاهی‌رسانی شهری که مدیریت‌های شهری برای عینیت و رسمیت یافتن حقوق و

[Downloaded from iueam.ir on 2026-11-23]

وظـایف متقابـل شـهروندان و منـافع شـهر و مقتضـیات مدیریت شهری اتخاذ کرده‌انـد؛ مـواد قابـل تـوجهی بـرای نظریه‌پردازی در مورد مطلوبیـت کیفیـت زنـدگی شـهری شهروندان را فراهم می‌کند. از آنجا که مدیریت موفق امـور شهری با توجـه بـه زمینـه‌هـای فرهنگـی و ارزشـی خـود مستلزم توجه جدی به شهروندانی آگاه است تـا بتوانـد در قالب حقوق و مسـئولیت‌هـای تعیـین شـده در چـارچوب فضای سیاسی، اجتماعی فرهنگـی عرصـه حیـات شـهری فعالیت کنند؛ حصول به چنـین هـدفی نیازمنـد تـدابیر و زمینه‌های لازم برای آگاه سازی شهروندان است.

ایـن یافتـه پـژوهش بـا نتـایج پـژوهش برازمنـد و تقدسی‌نژاد (۱۴۰۱) مبنی بر تـأثیر حقـوق شـهروندی بـر ارتقای کیفیت و مشارکت زنـدگی شـهری و نیـز پـژوهش امانی و همکاران (۱۳۹۹) مبنـی بـر اثرگـذاری خـدمات و زیرساخت‌های شهری بر ارتقای کیفیت زندگی شـهروندان مطابقت داشته و همشو می باشد.

تحقق حقوق شهروندی محصول جامعه‌ای است که در آن ارزش‌ها و معیارهـای همـه‌شـمول، مبنـای قضـاوت افراد قرار می‌گیرد و در نهایـت پیشـنهاداتی بـرای ارتقـای آگاهی افراد ارائه می‌شود:

-تدوین و برنامه‌ریزی جامع جهـت نهادینـه کـردن حقـوق و وظـایف شـهروندی در عرصـه‌هـای عمـومی و خصوصی در جامعه و مطالعه و بررسی ارزش‌هـا و تقویـت ارزش‌هایی از قبیل: اخلاق مشارکتی، عام‌گرایی و...

- انتشار و توزیـع بروشـورها و نصـب بنرهـا توسـط شهرداری در سطح شهر

- اطلاع‌رسانی به شهروندان درباره قوانین و مقررات شهرداری از طریق رسانه، روزنامه و...

- استفاده از آموزش و پرورش درخصـوص نهادینـه کـردن آگـاهی از حقـوق شـهروندی و قـوانین شـهری از پایه‌های تحصیلی پایین‌تر

- برگـزاری کـلاس‌هـای آموزشـی و تـوجیهی سازمان‌های مربوطه

- استفاده مداوم از ابزارهای مناسب تبلیغاتی جهت اطلاع‌رسانی بیشتر

- ایجاد سیاست‌هایی برای مشارکت‌پذیری مردم در تهیه، اجرا و نظارت طرح‌های شهری

- عضویت متخصصین برنامه‌ریزی شـهری آگـاه بـه حقوق شهروندی و قوانین شهری و نخبگان دانشـگاهی در زمینه برنامه‌ریزی شهری در نهادهای دولتی و غیردولتی و ... .

۷- منابع

امـانی، عبدالرضـا، شـمس، مجیـد، و ملـک حسـینی، عبـاس. (۱۳۹۹). بررسـی چگـونگی اثرگـذاری خـدمات و زیرساخت‌های شهری بر کیفیت زندگی ذهنی شهروندان در رینگ اول شهر همدان. *نشریه مطالعات محیطی هفت حصار (هفت حصار)*، ۸(۳۲)، ۱۷-۲۸.

برازمند، سحر، تقدسی نژاد، عباس. (۱۴۰۱). تأثیر حقـوق شـهروندی در ارتقـای زنـدگی شـهری و مشـارکت مـردم، *نشـریه ایرانـی مطالعـات شـهروندی*، ۱(۱)، ۱۳۹-۱۶۵.

پورعزت، علی‌اصغر؛ قلی‌پور، آریـن؛ باغسـتانی برزکـی، حوریـه. (۱۳۸۹). رابطه آگاهی شهروندان از حقوق شـهروندی بـا پاسخگویی و شفافیت سازمان‌ها. *نشریه رفـاه اجتمـاعی*، ۱۰ (۳۸)، ۴۰-۷.

تیمورنژاد، کاوه. (۱۳۸۲). *نظام پاسخگویی در شهرداری تهـران*. پایان‌نامه دکتری، دانشکده مدیریت و حسابداری دانشگاه علامه طباطبائی.

حسینی، زهرا؛ شیروانی، امین. (۱۳۹۷). نقش مـدیریت شـهری در ارتقای کیفیت زندگی شهروندان. *هفتمـین کنفـرانس ملی توسعه پایدار در علوم جغرافیا و برنامه‌ریزی، معماری و شهرسازی*.

دانایی‌فرد، حسـن. (۱۳۸۲). *اعتمـاد عمـومی بـه سـازمان‌هـای دولتی: طراحی مدلی برای تقویت اعتماد عمومی نسـبت به مدیریت دولتی*. پایان‌نامـه دکتـری مـدیریت دولتـی، دانشکده مدیریت و حسابداری، دانشگاه علامه طباطبائی.

[Downloaded from iueam.ir on 2026-11-23]

زیاری، کرامت‌الله؛ داراب‌خانی، جعفر؛ داراب‌خانی، جواد؛ داراب‌خانی، محمدنوید. (۱۴۰۰). نقش مدیریت شهری در آگاهی از حقوق شهروندی. *اولین کنفرانس بین‌المللی شهرسازی، معماری، عمران و محیط‌زیست.*

سجادی، ژیلا؛ واحدی یگانه، فرید. (۱۳۹۶). بررسی و سنجش میزان آگاهی شهروندان از حقوق شهروندی و قوانین شهری با هدف دستیابی به زندگی شایسته (مطالعه موردی: شهر سنندج). نشریه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری چشم‌انداز زاگرس، ۹(۳۴).

سلیمی، علی؛ لندیان، هوشنگ. (۱۴۰۰). حقوق شهروندی و چگونگی اجرای آن و چالش‌های پیش‌رو. *مجله حقوق و فقه*، شماره۱۴.

سهامی، سوسن؛ احمدی، سیروس؛ دوکوهکی، لیلا؛ حاجی‌پور، محمد. (۱۳۹۵). رابطه آگاهی از حقوق شهروندی و کیفیت زندگی در بین زنان ۴۴-۲۵ سال شهر شیراز. *نشریه زن و جامعه، ۷*(۲۵)، ۴۳-۲۹.

صادقیان، سحر؛ اولادی، حمید. (۱۴۰۰). رابطه کیفیت زندگی و رضایت از زندگی زنان با آگاهی از حقوق شهروندی در زنان سرپرست خانوار مددجوی بهزیستی. هشتمین *کنفرانس بین‌المللی مطالعات حقوقی و قضایی.*

عباسی قلعه‌شاهی، امیر؛ فنایی، ابوالقاسم. (۱۴۰۰)، حقوق شهروندی از منظر اخلاق. *فصلنامه حقوق بشر، ۱۶*(۳۱)، ۱۱۵-۱۴۷.

کریمی آذر، امیررضا؛ غلامی پره، صدیقه. (۱۳۹۴)، تأثیر فرم بدنه‌های شهری در زمینه افزایش کیفیت زندگی شهری (مطالعه موردی، منطقه نارمک تهران). *کنفرانس ملی روان‌شناسی علوم تربیتی و اجتماعی.*

کیانی، اکبر؛ سالاری سردری، فرضلی. (۱۴۰۱). تحلیل شاخص‌های کیفیت زندگی مبتنی بر اصول شهر زیست‌پذیر (مطالعه موردی: شهر لامرد). *نشریه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، ۱۴*(۵۱)، ۷۹-۴۹.

محمدی، زهرا. (۱۳۹۸). مطالعه رابطه سرمایه فرهنگی و فرهنگ شهروندی با شهروندی فرهنگی (موردمطالعه: شهرکرج). *مجله مدیریت فرهنگی، ۱۲*(۴۳)، ۳-۴۴.

مؤیدی، محمد؛ علی‌نژاد، منوچهر؛ نوایی، حسین. (۱۳۹۲). بررسی نقش مؤلفه‌های منظر شهری در ارتقای سطح احساس امنیت در فضاهای عمومی شهری (نمونه مورد مطالعه: محله اوین تهران). *نشریه مطالعات امنیت اجتماعی*، شماره ۳۵، ۱۹۱-۱۵۹.

میرزائی راجعونی، سلیمان. (۱۳۹۹). جامعه‌شناسی سیاسی. تهران: نشر لویه.

یزدان‌فر، سیدعباس؛ خراسانی مقدم،صبا؛ حسینی، سیدباقر. (۱۳۹۴)، بررسی شاخص‌های کیفیت زندگی مؤثر بر میزان رضایتمندی ساکنان سکونتگاه‌های غیررسمی (مطالعه موردی: محله فرحزاد تهران- فرحزاد شمالی). فصلنامه پژوهش‌های جغرافیای انسانی، ۴۷(۱)، ۹۷-۱۱۷.

Allal, A., Boudjemaa, K., & Dehimi, S. (2022). The effect of spatial differences on the quality of urban life a comparative analytical study of three cities in the high plateaux region of Algeria. *Geo Journal of Tourism and Geosites*, *40*(1), 181-190.

Baba, C., Kearns, A., McIntosh, E., Tannahill, C., & Lewsey, J. (2017). Is empowerment a route to improving mental health and wellbeing in an urban regeneration (UR) context?. *Urban studies*, *54*(7), 1619-1637.

Chan, K. W. (2019). China's hukou system at 60: Continuity and reform. *Handbook on urban development in China*, *59*.

Deng, W. J., Hoekstra, J. S., & Elsinga, M. G. (2020). The urban-rural discrepancy of generational housing pathways: A new source of intergenerational inequality in urban China?. *Habitat International*, *98*, 102102.

Feng, J., Tang, S., & Chuai, X. (2018). The impact of neighbourhood environments on quality of life of elderly people: Evidence from Nanjing, China. *Urban studies*, *55*(9), 2020-2039.

Gu, H., Liu, Z., & Shen, T. (2020). Spatial pattern and determinants of migrant workers' interprovincial hukou transfer intention in China: Evidence

[Downloaded from iueam.ir on 2026-11-23]

from a National Migrant Population Dynamic Monitoring Survey in 2016. *Population, Space and Place*, *26*(2), e2250.

Guo, Z., & Liang, T. (2017). Differentiating citizenship in urban China: a case study of Dongguan city. *Citizenship Studies*, *21*(7), 773-791.

Hole, M. K., Marcil, L. E., & Vinci, R. J. (2017). Improving access to evidence-based antipoverty government programs in the United States: A novel primary care initiative. *JAMA pediatrics*, *171*(3), 211-212.

Koçak Güngör, M., & Terzi, F. (2022). Residential satisfaction and quality of urban life: examining diverse housing environments. *Archnet-IJAR: International Journal of Architectural Research*.

Marans, R. W. (2015). Quality of urban life & environmental sustainability studies: Future linkage opportunities. *Habitat International*, *45*, 47-52.

Mondalizadeh, Z., & Shakeri, E. (2021). Explaining the Relationship of Organizational Health and Employee Depression with Productivity of Personnel) A case study: Sporting and Youth Organizations Personnel in Isfahan Province). *Occupational Hygiene and Health Promotion*.

Mouratidis, K. (2021). Urban planning and quality of life: A review of pathways linking the built environment to subjective well-being. *Cities*, *115*, 103229.

Mouratidis, K., & Poortinga, W. (2020). Built environment, urban vitality and social cohesion: Do vibrant neighborhoods foster strong communities?. *Landscape and Urban Planning*, *204*, 103951.

Radermacher, W. (2015). Quality of life Facts and views. Eurostat.

Shach-Pinsly, D. (2019). Measuring security in the built environment: Evaluating urban vulnerability in a human-scale urban form. *Landscape and urban planning*, *191*, 103412.

Wonders, N. A., & Jones, L. C. (2019). Doing and undoing borders: The multiplication of citizenship, citizenship performances, and migration as social movement. *Theoretical Criminology*, *23*(2), 136-155.

[Downloaded from iueam.ir on 2026-11-23]